

A hazai filmművészet támogatásának új lehetőségei

Esettanulmányok a magyar tulajdonú vállalatok CSR-területéről

Paréjné Czoborczy Tamara^{ORCID}

Színház- és Filmművészeti Egyetem, Budapest, Magyarország
Yellow Cut Bt., Budakeszi, Magyarország
Levelező szerző, e-mail: yellowcutbt@gmail.com

Beérkezett: 2025. augusztus 13.; elfogadva: 2026. január 15.

Összefoglalás

A tanulmány a magyar filmművészet finanszírozási lehetőségeit vizsgálja a vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR) keretében. Célja feltárni, hogy a hazai vállalatok milyen mértékben és formában támogathatják a filmművészetet CSR-tevékenységeiken keresztül, ezáltal erősítve a mozgóképművészek lét- és egzisztenciális biztonságát. Három magyar vállalat CSR-gyakorlatát és egy filmfinanszírozási esettanulmányt elemezve a kutatás arra jutott, hogy a vállalati és a művészeti célok összehangolhatók, még anyagi haszon nélkül is. A CSR jelentős potenciált rejt a támogatásban, de sikeréhez proaktív hozzáállásra és közös célmeghatározásra van szükség.

Kulcsszavak: társadalmi felelősségvállalás, egzisztenciális biztonság, filmművészet, finanszírozás, vállalati filantrópia

Exploring opportunities for supporting Hungarian cinematic art within the framework of corporate social responsibility activities of Hungarian-owned companies

Tamara Paréjné Czoborczy

University of Theatre and Film Arts, Budapest, Hungary
Yellow Cut Bt., Budakeszi, Hungary

Summary

Artistic creativity relies fundamentally on existential security: the assurance that intellectual achievements will find support, be given opportunities to flourish, and provide sustainable professional pathways. In the absence of such security—due to shrinking resources, unstable patronage, or fluctuating state subsidies—artists face existential precariousness that threatens not only individual livelihoods but also the continuity of cultural heritage and the collective capacity for creative expression. Cinema, with its capital-intensive production processes, is especially vulnerable to these dynamics. In Hungary, national film production has historically depended on public funding, while stable, long-term financial alternatives remain scarce. Corporate Social Responsibility (CSR), however, offers a potential framework for mitigating such vulnerabilities by aligning cultural support with broader societal commitments.

This study investigates CSR-based financing opportunities within the Hungarian film sector, focusing on the conditions under which corporate engagement may contribute not only financial resources but also structural stability to artists' careers. Drawing upon historical precedents, the paper situates national filmmaking within broader economic cycles, highlighting how cultural production has repeatedly been destabilized by recessions and shifting state priorities. Maslow's hierarchy of needs provides a conceptual lens to explain why cultural investments are deprioritized during crises, underscoring the disproportionate impact of economic downturns on artistic domains. Consequently, the diversification of funding models and the search for non-state resources are imperative, particularly for filmmakers whose visions may not align with national cultural policies.

Methodologically, the research employs qualitative document analysis of CSR reports, foundation charters, and annual disclosures from three major corporate-linked philanthropic organizations in Hungary: Szerencsejáték Service Nonprofit Kft., Béres Foundation for a Full Life, and MOL – New Europe Foundation. Building upon Carroll and Shabana's CSR definition, supplemented by later normative frameworks, the study constructs an indicator system to evaluate whether CSR strategies explicitly integrate cultural or cinematic support. Comparative analysis demonstrates that while the film sector is underrepresented relative to other art forms, significant synergies exist between corporate CSR agendas and the social missions of filmmaking.

The hypotheses tested include: (H1) corporate and artistic CSR goals can align even in the absence of profit motives; and (H2) unsuccessful funding attempts for the documentary *Magical Childhood with Marionetts* resulted from poorly chosen applicant organizations. Findings indicate that H1 is validated through evidence of potential alignment when filmmakers articulate socially relevant messages and partner with altruistic or committed corporations. H2, however, is rejected, as the examined organizations have demonstrably supported cultural and educational projects consistent with the film's aims. Thus, the lack of funding success reflects not mismatched partnerships but broader structural challenges in CSR allocation.

The case study of *Magical Childhood with Marionetts*, a full-length documentary exploring the educational and developmental value of puppet theatre, exemplifies both the promise and limits of CSR financing in Hungary. While state funding mechanisms rejected the project, its themes align closely with corporate commitments to education, cultural heritage, and youth development. The analysis reveals that corporate foundations, especially those tied to partially state-owned enterprises, prioritize cultural initiatives yet remain selective and strategically motivated.

In conclusion, the study demonstrates that CSR can function as a viable complement to state funding in securing the existential stability of filmmakers, provided that artistic projects explicitly communicate their societal relevance and align with corporate strategic orientations. For future research, critical questions remain regarding the comparative effectiveness of CSR in state-owned versus private corporations, and whether reallocating CSR budgets toward public funds might yield more equitable outcomes. Nonetheless, CSR–artistic partnerships hold significant potential for enhancing the resilience of national cinema in an era of economic volatility.

Keywords: corporate social responsibility, ontological security, art of filmmaking, film financing, corporate philanthropy

A nemzeti filmzés és az egzisztenciális biztonság kérdése – Bevezetés

A művészi alkotótevékenység egyik alapvető strukturális feltétele a létbiztonság, amely magában foglalja annak lehetőségét, hogy az alkotók munkája és szellemi teljesítménye intézményes vagy egyéni támogatókra találjon, kibontakozhasson, valamint hosszú távon is fenntartható szakmai pályát biztosítson. Amennyiben ez a biztonság meggyengül – például forráshiány, a mecenatúra visszaszorulása vagy az állami támogatási rendszerek kiszámíthatatlansága következtében –, az alkotók egzisztenciális bizonytalanságba kerülnek. Ez a bizonytalanság nem kizárólag az egyéni megélhetési feltételeket veszélyezteti, hanem tágabb értelemben a kulturális örökség folytonosságát és a társadalom kreatív önkifejező képességének fenntarthatóságát is alássa.

A filmművészet e tekintetben különösen sérülékeny területnek tekinthető, mivel a filmek előállítása kifejezetten tőkeigényes, miközben a rendelkezésre álló finanszírozási forrásokért intenzív verseny folyik. A hazai filmfinanszírozási gyakorlatban az állami támogatási formák dominanciája mellett csupán korlátozott számban jelennek meg olyan stabil, hosszú távon tervezhető, alternatív finanszírozási mechanizmusok, amelyek képesek lennének mérsékelni az alkotók strukturális kiszolgáltatottságát. Ebben az összefüggésben a vállalati társadalmi felelősségvállalás (Corporate Social Responsibility, CSR) – megfelelő intézményi és stratégiai keretek között –

olyan kiegészítő finanszírozási lehetőségként értelmezhető, amely hozzájárulhat az alkotói lét bizonytalanságának enyhítéséhez. A tanulmány a nagyvállalati CSR-tevékenységek keretében megjelenő finanszírozási lehetőségeket vizsgálja a magyar filmművészet kontextusában. Célja annak feltárása, hogy milyen feltételek mellett alakítható ki olyan támogató struktúra, amely nem csupán eseti pénzügyi forrásokat biztosít, hanem hosszabb távon is hozzájárul a mozgóképművészek egzisztenciális biztonságának erősítéséhez, ezáltal pedig a kulturális szektor intézményi stabilitásához.

A nemzeti filmzés és a gazdasági kontextusból eredő problémák

Azon országok filmiparában, amelyek a nemzeti filmzés irányába mozdultak el, a finanszírozási kihívások és a tisztán piaci alapon történő működés korlátai viszonylag korán megjelentek. A mozgókép társadalomformáló erejét már a 20. század első felében felismerte az állami és politikai döntéshozatal, ennek következtében számos országban kiemelt figyelmet fordítottak a filmipar támogatására, különösen olyan társadalmi kontextusokban, ahol az írástudatlanság aránya magas volt. A filmet a kultúrpolitika stratégiai eszközeként értelmezték, amely békeidőben az identitásképzés, háborús időszakokban pedig a propaganda hatékony médiumaként működött.

Az első és a második világháború időszakában számos államban tiltották az ellenséges országok filmalkotásai-

nak vetítését. Az első világháború következtében Magyarországon előbb a francia és angol, majd az olasz és amerikai filmek importjának korlátozása idézett elő hiányt a filmszínházak kínálatában, ami kedvező feltételeket teremtett a hazai filmgyártás számára. Ebben az időszakban nemcsak a már működő filmelőállító vállalatok erősödtek meg, hanem jelentős számú új szereplő is megjelent a piacon, miközben az első generációs magyar filmes alkotók nemzetközi szinten is meghatározó pozíciókat értek el (*Balogh–Gyürey–Honffy 2004*).

Azokban az időszakokban, amikor a politikai döntéshozatal figyelme elfordul a tömegkultúrától, vagy amikor gazdasági visszaesés jellemzi az adott társadalmat, az egyéni fogyasztói preferenciák, valamint a közpénzek elosztásának arányai és volumene is átalakulnak. Ennek a jelenségnek az értelmezéséhez támpontot nyújt Maslow elmélete, amely szerint „a különböző motívumok nem véletlenszerűen követik egymást. Sorrendjük azt diktálja, hogy bizonyos motívumok egyszerűen biológiailag sürgetőbbek, vagyis intenzívebbek, mint a többi, és maga az intenzitás abból fakad, hogy beépített prioritással bírnak” (*Maslow 2003: 11*). A művészeti alkotások létrehozása és befogadása nem a legsürgetőbb szinteken helyezkedik el ebben a szükséglet-hierarchiában.

Maslow elmélete alapján megállapítható, hogy gazdasági bizonytalanság idején az egyének és az intézményi döntéshozók elsődlegesen az alapvető szükségletek kielégítésére koncentrálnak, miközben a magasabb rendű szükségletekhez kapcsolódó területek – így a művészet és a kultúra finanszírozása – háttérbe szorulnak. Ennek következményeként a gazdasági konjunktúra ciklikus ingadozásai, különösen a kisebb mértékű recessziók, aránytalanul erős hatásokat váltanak ki a művészeti szektorban.

Ez a strukturális sérülékenység arra ösztönzi a filmművészeti szervezeteket, köztük a filmgyártó és filmelőállító vállalatokat, hogy diverzifikálják bevételi forrásait, és csökkentsék függőségüket az állami finanszírozási rendszerektől. Különösen azok az alkotói és intézményi szereplők keresnek alternatív finanszírozási lehetőségeket, amelyek nem vagy csak korlátozott mértékben tudnak azonosulni a nemzeti kultúrpolitika által kijelölt irányvonalakkal.

Jelen kutatás olyan alternatív finanszírozási modellek feltárására irányul, amelyek lehetővé tehetik a mozgóképművészeti alkotások számára az állami támogatásoktól való függőség csökkentését, illetve bizonyos esetekben annak kiváltását. A tanulmány kiemelt figyelmet fordít arra a lehetőségre, hogy a nagyvállalatok társadalmi felelősségvállalási tevékenységei összekapcsolhatók a filmművészet támogatásával. E megközelítés relevanciáját és aktualitását Braun Róbert munkássága is alátámasztja, amely a vállalati felelősségvállalás kortárs társadalmi és gazdasági összefüggéseit hangsúlyozza (*Braun 2016*).

Vizsgálati anyag és módszer

Hipotézisek

H1: A vállalatok és a filmművészek társadalmi felelősségvállalási céljai összeegyeztethetők abban az esetben is, amikor egyik fél sem törekszik haszonszerzésre.

H2: A *Bűvös Bábos Gyermekkor* című dokumentumfilm alapítványi pályázatai sikertelenségének oka a rosszul megválasztott szervezetekben keresendő.

Az első hipotézis (H1) annak vizsgálatára irányul, hogy a vállalati és a filmművészeti társadalmi felelősségvállalási célok összeegyeztethetők-e olyan esetekben is, amikor egyik fél részéről sem jelenik meg közvetlen haszonszerzési szándék. A hipotézis akkor tekinthető alátámasztottnak, amennyiben egyrészt kimutatható, hogy a mozgóképművészeti alkotások koncepciójában és kommunikációjában megjelenik a társadalmilag releváns üzenet tudatos megfogalmazása, másrészt a vizsgált CSR-tevékenységek nem kizárólag instrumentális vagy marketing-jellegű célokat szolgálnak, hanem önkéntességen alapulva a társadalmi érdekek előmozdítását célozzák. Abban az esetben, ha a szekunder kutatás olyan elméleti keretet vagy gyakorlati példát azonosít, amelyben sem az alkotói, sem a támogatói oldalon nem érvényesül haszonszerzési motiváció, a hipotézis megalapozottnak tekinthető.

A második hipotézis (H2) arra a feltételezésre épül, hogy a *Bűvös Bábos Gyermekkor* című dokumentumfilm alapítványi pályázatainak sikertelensége a nem megfelelően megválasztott támogató szervezetekkel magyarázható. A hipotézis akkor nyerne igazolást, amennyiben a vizsgált három szervezet tevékenységi körében nem lenne kimutatható nyitottság a művészeti, illetve művészetpedagógiai kezdeményezések támogatása iránt, továbbá a kutatási időszak során nem jelenne meg sem a filmművészetet, sem a művészeti oktatást elősegítő támogatási gyakorlat. Amennyiben ezek a feltételek nem teljesülnek, a hipotézis elvethető.

A kutatás körülhatárolása, definíciók

A Corporate Social Responsibility (CSR) fogalmának meghatározása többféle megközelítésben jelenik meg a szakirodalomban. Veres Edit *A CSR-gyakorlat vizsgálata a romániai nagy-, kis- és középvállalkozói szférában* című monográfiájában a CSR-definíciókról szóló fejezetben átfogó áttekintést ad a különböző korszakokban és elméleti irányzatokban kialakult meghatározásokról. Jelen kutatás Carroll és Shabana 2010-ben megfogalmazott CSR-definícióját tekinti kiindulópontnak, amelyet 2013-ban egy hét pontból álló elvrendszerrel egészítettek ki (*Veres 2022*). A keretrendszer negyedik pontja szerint a felelős vállalat tiszteletben tartja és megbecsüli a

helyi kultúrát, ami közvetlen kapcsolódási lehetőséget teremt a filmművészet támogatásának vizsgálatához.

A kutatás első lépéseként szekunder források elemzésére került sor. A hazai szakirodalomban nem található olyan tudományos publikáció, amely kifejezetten a filmművészet támogatását vizsgálná a társadalmi felelősségvállalás dimenziójában, ezért az elemzés fókuszta tágabb értelemben a művészetek támogatására irányult. Ebben a kontextusban Ásványi Katalin *A hazai komolyzenei CSR tevékenységek értékelése* című tanulmánya bizonyult a kutatás szempontjából leginkább relevánsnak. A szerző által kidolgozott módszertan hangsúlyozza a gazdasági és művészeti szféra összekapcsolásának jelentőségét, rámutatva, hogy a művészetek mecénásokra szorulnak, míg a támogatók számára a művészeti együttműködések új gondolati és inspirációs lehetőségeket nyithatnak meg (Ásványi 2012).

A szekunder kutatás bővítésére Ásványi Katalin kvalitatív dokumentumelemzési módszerét alkalmaztuk, amelynek megalapozottságát erősíti, hogy az Accountability Rating Hungary rangsor nemzetközi módszertana is erre épül. A vállalatok CSR-dokumentumai – így az éves jelentések, fenntarthatósági, társadalmi vagy környezeti jelentések, valamint a hivatalos honlapok – könnyen hozzáférhető adatforrásként szolgálnak (Ásványi 2012). A dokumentumelemzés elősegítésére egy kifejezetten a filmművészet támogatására fókuszáló indikátorrendszer került kialakításra, amely a második hipotézis vizsgálatához igazodva segíti azonosítani azokat az alapítványokat, amelyek tevékenysége összhangban áll a *Bűvös Bábos Gyermekkor* című dokumentumfilm kommunikációs céljaival és üzenetével, vagy amelyek aktívan támogatják a hazai filmművészetet.

Az indikátorrendszer elemei

Az indikátorrendszer a CSR-célok és a film kommunikációs céljainak egyezését, valamint a 2019 és 2023 közötti időszakban megfogalmazott és megvalósult filmművészeti és/vagy művészetoktatási támogatások számát vizsgálja. Az elemzés adatforrásai a Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. alapító okirata, honlapja és havi bontású közzétételi listái, a Béres Alapítvány a Teljes Életért Közhasznú Szervezet honlapja és közhasznúsági beszámolóí, valamint a MOL – Új Európa Alapítvány honlapja, alapító okirata és éves jelentései.

Elemzési módszerek

Az elemzés során gyűjtött adatokat összevetettük a dokumentumfilm célrendszerével annak megállapítása érdekében, hogy a vizsgált szervezetek megfogalmaztak-e filmművészeti vagy művészetoktatási támogatási célokat, illetve hogy ezek a célok a vizsgált időszakban megvalósultak-e.

Vizsgálati eredmények

Az első hipotézis (H1) bizonyításának egyik alapfeltétele annak igazolása, hogy a mozgóképművészeti alkotások koncepciójában megjelenik a társadalmilag releváns kérdések tudatos felvetésének igénye. Ennek vizsgálatához Kalmár György *A válság mozija: a 21. századi európai rendezői film* című akadémiai doktori értekezése nyújt elméleti keretet. Kalmár kutatása a 21. századi európai filmeket elemzi abból a szempontból, miként reflektálnak a társadalmi, kulturális és politikai változásokra, különös tekintettel a globalizáció, a neoliborális gazdasági struktúrák és a politikai polarizáció hatásaira. A vizsgált alkotások közös jellemzője, hogy a személyes és kollektív válságok tematizálásán keresztül a társadalmi periférián elhelyezkedő szereplők tapasztalatait állítják középpontba, miközben a helyi és nemzetközi identitások közötti feszültségeket is láthatóvá teszik (Kalmár 2024).

Kalmár György megállapítása szerint „az elbeszélte történetek, a megjelenő társadalmi problémák és a filmek által nyújtott megoldások mélyen rejtett feltételezéseket tárhatnak fel egy egész közösség világlátásával és történelemszemléletével kapcsolatban. A szereplők, küzdelmeik és sorsaik felfedik az identitásról, az emberi értékekről vagy a nemekről alkotott népszerű elképzeléseket. A filmek – különösen a valós helyszíneken forgatottak – számtalan módon kapcsolódnak a kor életvilágához és a mindennapi életet meghatározó praktikus szokásokhoz” (Kalmár 2024: 3). Ez a megközelítés alátámasztja azt a feltételezést, miszerint a mozgóképművészek törekvéseiben központi szerepet játszik a társadalmilag releváns kérdések tematizálása és a közönség értékrendjének alakítása.

A hipotézis második feltétele a vállalati filantrópia mögött álló motivációk vizsgálatára irányul. Ásványi Katalin *A hazai komolyzenei CSR tevékenységek értékelése* című tanulmányában a vállalati filantrópia lehetséges mozgatórugóit egy koordináta-rendszerben helyezi el, amelynek egyik tengelye a motiváció típusát, a másik a haszonszerzési cél meglétét vagy hiányát jelöli. Ennek alapján a vállalatok négy csoportba sorolhatók: haszonleső, médiaszereplő, elkötelezett és altruista vállalatok (Ásványi 2012).

A haszonleső és a médiaszereplő vállalatok CSR-tevékenységei elsősorban üzleti vagy imázsépítési célokat szolgálnak, míg az elkötelezett és altruista vállalatok esetében a társadalmi érdekek előmozdítása, illetve az egyéni értékállás kerül előtérbe. Ásványi Katalin kutatása arra is rámutat, hogy a művészeti adományozások esetében sajátos motivációs tényezők érvényesülnek: a nem haszonszerzési célú vállalatoknál az erkölcsi dimenzió és az életminőség javítása hangsúlyos, míg az altruista vállalatok esetében meghatározó szerepet játszik a vezetőik művészet iránti személyes elköteleződése (Ásványi 2012: 201–202).

Amennyiben egy mozgóképművészeti alkotás altruista vagy elkötelezett vállalattal lép partnerségre, és a felek

közös célja egy társadalmilag releváns kérdés átfogó feldolgozása, az első hipotézisben megfogalmazott elméleti modell alátámasztást nyer. Ez a kooperáció azt igazolja, hogy a vállalati szféra és a művészet között létrejöhet olyan értékalapú együttműködés, amely a társadalmi jólét növelését szolgálja, függetlenül a közvetlen haszon-szerzési szempontoktól.

Esettanulmány

A kutatás szerves részét képezi a 2023-ban indult, majd 2025-ben bemutatott *Bűvös Bábos Gyermekkor* című egész estés dokumentumfilm, amely jelen fejezetben esettanulmányként kerül részletes bemutatásra és elemzésre. Az alkotás központi tézise szerint a bábművészet pedagógiai alkalmazása komplex módon járul hozzá a gyermekek kognitív, érzelmi és szociális fejlődéséhez, miközben a 21. századi kihívásokra is releváns válaszokat kínál. Mindezen pozitív hatások ellenére a művészeti nevelés szerepe fokozatosan háttérbe szorul a közoktatásban, amire az alkotás reflexív módon hívja fel a figyelmet.

A dokumentumfilm eredetileg 25 perces formátumban került tervezésre, amely később 50 perces változattá bővült, majd a Színház- és Filmművészetért Alapítvány támogatásának köszönhetően egész estés dokumentumfilmmé válhatott. A projekt finanszírozásának megteremtése kezdetben a magyar filmfinanszírozás hagyományos csatornáin keresztül történt. A Nemzeti Filmintézet Közhasznú Nonprofit Zrt. által meghirdetett, médiaszolgáltatásban bemutatásra szánt filmalkotások gyártását támogató pályázat a költségvetés mintegy 70 százalékát biztosította volna, amelyet a Miniszterelnöki Kabinetiroda – Nemzeti Filmiroda által koordinált közvetett támogatás egészített volna ki. A pályázat elutasítását követően alternatív finanszírozási lehetőségek feltárása vált szükségessé, beleértve a nem pénzbeli támogatásokat és a Brancs közösségi finanszírozási platformon indított kampányt, amely azonban nem érte el a kitűzött célösszeget.

A következő finanszírozási irányt a nagyvállalatok alapítványi formában működő társadalmi felelősségvállalási szervezeteinél benyújtott pályázatok jelentették. Az elemzésbe bevont pályázatok formai és jogi szempontból megfeleltek az előírásoknak, elutasításuk nem adminisztratív okokra vezethető vissza. A támogatási területek és a pályázatok célkitűzései között a nyilvánosan elérhető adatok alapján látszólagos összhang mutatkozott, azonban e kapcsolat mélységének átfogó vizsgálatára a pályázatok benyújtását megelőzően nem volt lehetőség. Jelen tanulmány az indikátorrendszer alkalmazásával, a második hipotézis keretében vizsgálja felül ezt a kérdést.

Szerencsejáték Service Nonprofit Kft.

A Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. a Szerencsejáték Zrt. támogatási tevékenységének kezelésére jött létre, amit a szervezet honlapján is egyértelműen rögzít.

„2015 januárjától a Szerencsejáték Zrt.-hez beérkező támogatások elbírálását a 2014. december 22-én alapított Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. kezeli, ezzel a lépéssel a Szerencsejáték Zrt. eddigi támogatási gyakorlata megújul.”¹ A 2011. évi CXII. törvény alapján közzétett általános közzétételi lista és a 2014. december 22-én kelt alapító okirat alapján a társaság főtevékenysége egyéb közösségi, társadalmi tevékenység, míg egyéb tevékenységi körei között szerepel az egészségügy, az oktatás, a kultúra, a szociális szolgáltatások, valamint a szórakoztatás és a szabadidős tevékenységek támogatása.² Az alapító okirat 3.3. pontja üzletszerű gazdasági tevékenységeket is meghatároz,³ amelyek – Ásványi Katalin tipológiája alapján – a médiaszereplő vállalatok CSR-mozgatórugóival mutatnak párhuzamot (1. táblázat).

Az indikátorrendszer alkalmazásával a Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. 2019 és 2023 közötti havi bontású közzétételi listáinak elemzése négy olyan szervezetet azonosított, amelyek tevékenysége a kultúra, az oktatás és a művészetek támogatásához kapcsolódik. Ezek közé tartozik a Cimborá Alapítvány az Egészséges és Kulturált Gyermekekért,⁴ a Digital Minds Kommunikációs és Szolgáltató Kft.,⁵ a Művészeti Szilícium-völgy Kft.,⁶ valamint a Magyar Tehetségkutató és Fejlesztő Egyesület.⁷ Mivel a vizsgált szervezet támogatási gyakorlata összhangot mutat a dokumentumfilm által képviselt társadalmi értékekkel, a második hipotézis ebben az esetben nem igazolódott.

1. táblázat | A CSR mozgatórugóinak összehasonlítása a Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. gazdasági tevékenységével

Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. üzletszerű gazdasági tevékenységei	A vállalati filantrópia értelmezése és mozgatórugói (Ásványi 2012 nyomán)
70.10. Üzletvezetés	Reklámozás
70.21. PR, kommunikáció	PR-/marketingcélok elérése
70.22. Üzletviteli, egyéb vezetési tanácsadás	Közösségi visszacsatolás
73.11. Reklámügynöki tevékenység	Érintettek, helyi közösség elérése
73.12. Médiareklám	Médiamegjelenés növelése
73.20. Piac-, közvélemény-kutatás	Tehetős szűk közönség elérése

Forrás: saját szerkesztés

¹ <https://rolunk.szerencsejatek.hu/hu/szerencsejatek-service-nonprofit-kft> (letöltve: 2024. 10. 31.)

² <https://rolunk.szerencsejatek.hu/hu/szerencsejatek-service-nonprofit-kft> (letöltve: 2024. 10. 31.)

³ https://rolunk.szerencsejatek.hu/uploads/files/original/static_page/20180807152030/service-nonprofit-alapito-okirat-1.pdf (letöltve: 2024. 10. 31.)

⁴ <https://www.cimbora.eu/cimbora-tortenet> (letöltve: 2024. 10. 31.). Érdekes, hogy honlapjukon támogatóként feltüntették a MOL – Új Európa Alapítványt is.

⁵ A vállalat fő tevékenységi köre (5911) Film-, video-, televízióműsor-gyártás.

⁶ <https://muveszetisziliciumvolgy.hu> (letöltve: 2024. 10. 31.). A *Virtuózok* című műsor létrehozásában tevékenykedik. Ez is a művészetek közvetítéséről és megismertetéséről szól.

⁷ <https://magyartf.hu/#rolunk> (letöltve: 2024. 10. 31.)

Béres Alapítvány a Teljes Életért Közhasznú Szervezet

A Béres Alapítvány a Teljes Életért Közhasznú Szervezet a Béres Gyógyszergyár Zrt. karitatív és társadalmi felelősségvállalási tevékenységét látja el 1993 óta. A szervezet honlapján és közhasznúsági beszámolóiban hangsúlyosan jelenik meg a kultúra és az oktatás támogatása.⁸

Az indikátorrendszer alkalmazásával végzett vizsgálat során megállapítottuk, hogy több filmművészeti és művészetpedagógiai kezdeményezés is támogatásban részesült. A szervezet honlapján megtalálható a filmművészet és/vagy művészetoktatás mint támogatási cél. Eredményeiről azt írják, hogy az Alapítvány „több mint 250 kulturális kiadvány megjelenését segítette, illetve több mint 350 kulturális esemény létrejöttéhez járult hozzá”. Külön kiemelt címet és keretes rovatot kapott a kultúra és az oktatás támogatása: „A Béres a magyar kultúráért programban az alapítvány a magyar kulturális értékek megőrzésére és az e célt segítő művészekre, programokra irányítja a figyelmet.” A rovatban felsorolt támogatott projektek közül kiemelendő a Duna Televízióban műsorra tűzött *Fölszállott a páva* című népzenei és néptánc-tehetségkutató vetélkedő. Ebben az esetben a népzene és a néptánc népszerűsítése alapozta meg a támogatást, nem a mozgóképművészeté.

A Béres Alapítvány a Teljes Életért Közhasznú Szervezet mint kettős könyvvitelt vezető egyéb szervezet honlapján nyilvánosságra hozta egyszerűsített éves beszámolóját és a közhasznúsági mellékleteket. A 2. táblázat a kutatás számára releváns információkat tartalmazza.⁹

A vizsgált időszakban több filmművészeti és művészetpedagógiai kezdeményezés is támogatásban részesült, így a feltárt adatok alapján megállapítható, hogy a szervezet célrendszere és a dokumentumfilm társadalmi üzenete között szinergia áll fenn. A második hipotézis tehát ebben az esetben sem igazolódott.

MOL – Új Európa Alapítvány

A MOL – Új Európa Alapítványt 2021 júliusában a MOL Nyrt. és a Magyar Állam hozta létre közérdekű vagyonkezelő alapítványként, amely közfeladatokat lát el, és a MOL Nyrt. társadalmi felelősségvállalási tevékenységét is átvette. Közérdekű feladatokat a következő

⁸ <https://www.beres.hu/felelossegvallalas/a-beres-alapitvany> (letöltve: 2024. 10. 31.)

⁹ <https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2024/06/BATE-2023.-evi-Beszamolo-es-kozhasznusagi-melleklet.pdf>; <https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2024/06/BATE-2022.-evi-Beszamolo-es-kozhasznusagi-melleklet.pdf>; <https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2022/06/BATE-2021.evi-Beszamolo-Kozhasznusag-jelentes-2022.05.31.pdf>; <https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2021/05/Beres-A-2020-beszamolo.pdf>; https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2020/11/Beres-Alapitvany_a_Teljes_Eletert_Kozhasznu_Szervezet_2019_beszamolaja.pdf (letöltve: 2024. 10. 31.)

2. táblázat | A Béres Alapítvány által támogatott projektek és szervezetek

2023. év	<ul style="list-style-type: none"> • A kultúra területén a filmhez kapcsolódó támogatás: Kabay Barnabás Pál – 50 év a magyar és európai filmművészet szolgálatában retrospektív sorozat támogatása. • A nevelés, oktatás, ismeretterjesztés közhasznú tevékenységek közül az alkotás üzenete miatt kiemelendő a Tilma a Gyermekművészetért KH Alapítvány.
2022. év	<ul style="list-style-type: none"> • Tilma a Gyermekművészetért KH Alapítvány • „De szeretném a világot” című dal videoklipjének támogatása
2021. év	Tilma a Gyermekművészetért KH Alapítvány
2020. év	Tilma a Gyermekművészetért KH Alapítvány
2019. év	Tilma a Gyermekművészetért KH Alapítvány

Forrás: saját szerkesztés

területeken határoztak meg: tehetségtámogatás, sport, kultúra, szociális ügyek és fenntarthatóság.¹⁰

Az Alapító okiratból kiemelendő a 4.1. pont a tehetséggondozásról, „különösen kiemelkedően tehetséges gyermekek, velük foglalkozó pedagógusok, edzők, médiszakemberek, valamint tehetségük kiteljesítésének megkönnyítése céljából létrejött közösségek, szervezetek támogatása, munkájuk elismerése a sport, a művészet és a tudomány területén”.¹¹

A 4.2. pontban a közérdekű célokat határozták meg, amelyek közül a kutatás számára a következők relevánsak: nevelési-oktatási, tehetséggondozási, felsőoktatási tevékenység, valamint kulturális tevékenység.

A *Támogatási politika és szabályzat a MOL – Új Európa Alapítvány részére* címmel közzétett dokumentum „A támogatás területe” című fejezete a következőket tartalmazza:

„7.1. A kulturális, oktatási, szociális, szabadidős, közéleti, közösségi és sportjellegű rendezvények, projektek, valamint egyének, közösségek, szervezetek és intézmények ilyen jellegű tevékenységének támogatása.

7.2. Tehetséges gyermekek, fiatalok egyéni, illetve az előbbieik közösségeinek, szervezeteinek támogatása meghatározott célok elérése érdekében, illetve tehetségük kiteljesítésének megkönnyítése céljából a sport, a művészet és a tudomány területén.

7.3. A tehetséges gyermekekkel, fiatalokkal foglalkozó nevelők, pedagógusok, edzők, médiszakemberek, valamint ilyen személyekből álló pedagógusműhelyek, szakmai közösségek munkájának elismerése, támogatása.”¹²

¹⁰ <https://molujeuropaalapitvany.hu/rolunk/bemutakozas> (letöltve: 2024. 10. 31.)

¹¹ https://molujeuropaalapitvany.hu/MUEA_Alapito_0926_compressed.pdf (letöltve: 2024. 10. 31.)

¹² <https://molujeuropaalapitvany.hu/muea-tamogatasi-politika-es-sz.pdf> (letöltve: 2024. 10. 31.)

Megállapítható, hogy a három szervezet közül ehhez áll legközelebb a dokumentumfilmmel elérhető társadalmi hasznosság, mert az alkotás kommunikációs célja meszesemenően azonos az előzőekben ismertetett tevékenységi körökkel és támogatási területekkel.

A MOL – Új Európa Alapítványnál a számviteli beszámolók közül a könyvvizsgálói jelentésben és az éves beszámolóban található meg összefoglaló módon a támogatott projektek. Az indikátorrendszer alapján ezek közül az alábbiakat emeljük ki.

A 2023-as jelentés szerint támogatásban részesültek a művészetterápiás programok. A „Közhasznú tevékenység főbb eredményei” pontban olvasható, hogy történelmi és zenei dokumentumfilmeket támogattak.¹³ A 2022-es jelentésben csak a művészetterápiás program támogatása jelenik meg.¹⁴ A 2021-es jelentésben nem találtunk filmipari támogatást.¹⁵

Bár nem esik a kutatási időszakba, de érdemes említést tenni az *Emma és a halálfejes lepke* című novellából készült, *A magyar varrónő* című egész estés történelmi játékfilmről, amelynek utómunkálatait a MOL – Új Európa Alapítvány is támogatta. Az alkotás több neves fesztiválon szerepelt, és Szlovákia Oscar-díjra nevezte. Ez a támogatás feltehetően a 2024-es jelentésben fog szerepelni.¹⁶

A szervezet tevékenységének elemzése során végzett vizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a MOL – Új Európa Alapítvány küldetése és a benyújtott pályázat céljai között szoros tematikus és értékalapú kapcsolat azonosítható, mivel a szervezet eddigi célkitűzései és támogatásai között a kultúra és a művészeti oktatás területe is megjelenik. A kapott eredmények alapján második hipotézisünk ebben az esetben is elvethető.

A vizsgálati eredmények értékelése, megvitatása, összefoglalása és következtetések levonása

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy a támogatási célok és a dokumentumfilm által képviselt társadalmi értékek mindhárom vizsgált szervezet esetében összeegyeztethetők. Ennek alapján kijelenthető, hogy a pályázatok sikertelensége nem a nem megfelelően megválasztott támogató szervezetekre vezethető vissza, így a második hipotézis teljes mértékben megdőlt.

A kutatás eredményeinek értékelése alapján megállapítható, hogy a támogató és a támogatott közötti együttműködés akkor tekinthető eredményesnek, amennyiben

a vállalat társadalmi felelősségvállalási (CSR) célrendszerre és a művészeti alkotás által generált társadalmi hatás között érdemi összhang áll fenn. Ezt támasztja alá azoknak a nagyszabású audiovizuális produkcióknak a példája is, mint a *Fölszállott a páva* vagy a *Virtuózok*, amelyek elsődlegesen a művészetek népszerűsítését szolgálták, és nem a mozgóképművészet autonóm célrendszeréből indultak ki. Ezek az esetek rámutatnak, hogy a vállalati támogatások gyakran olyan projektekhez kapcsolódnak, amelyek a művészet közvetítését és társadalmi láthatóságát helyezik előtérbe, nem pedig magát a filmkészítést mint önálló művészeti gyakorlatot.

A *Bűvös Bábos Gyermekkor* című dokumentumfilm esetében a pályázatok elutasítása nem magyarázható egyértelműen a támogatói célrendszerek és az alkotás társadalmi üzenete közötti diszharmonióval. Az empirikus vizsgálat eredményei alapján a választott vállalati alapítványok célkitűzései és korábbi támogatási gyakorlatai összeegyeztethetők az alkotás által képviselt társadalmi értékekkel. Ennek fényében a sikertelen pályázatok hátterében olyan, a jelen kutatás keretein túlmutató intézményi, döntéshozatali vagy stratégiai szempontok feltételezhetők, amelyek további, célzott vizsgálatot igényelnek.

A vizsgált vállalati alapítványok támogatási gyakorlatának elemzése arra is rámutatott, hogy a mozgóképművészet továbbra is alulreprezentált a támogatott művészeti ágak között. Ugyanakkor Ásványi Katalin vállalati CSR-motivációs tipológiájához kapcsolódva megállapítható, hogy a médiaszereplő-jellegű vállalatok számára a mozgóképes projektek különösen vonzó támogatási területet jelenthetnek, mivel a film mint médium széles körben terjeszthető, és hatékony eszközként szolgálhat a vállalati imázs alakításában és megerősítésében.

A kutatás további releváns tanulsága, hogy a vizsgált három alapítvány közül kettőt többségi állami tulajdonú vállalat hozott létre. Ez felveti annak kérdését, hogy az állami tulajdonban lévő vállalatok CSR-tevékenységeinek társadalmi hatékonysága miként viszonyul a magánvállalatok gyakorlatához. Jövőbeli kutatások irányulhatnak annak feltárására, hogy az állami vállalatok CSR-költségvetéseinek növelése valóban a leghatékonyabb módja-e a társadalmi értékteremtésnek, vagy alternatív megoldásként az osztalék növelésén keresztül, közvetlen költségvetési csatornákon keresztül nagyobb közösségi haszon érhető el. Különösen indokolt lehet azoknak a modelleknek az elemzése, amelyekben az állami háttérű vállalatok kiterjedt szponzorációs és támogatási hálózatot működtetnek, mint például a Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. esetében.

A kutatás eredményei összességében azt mutatják, hogy a mozgóképes projektek támogatása a vállalati szféra számára jelentős társadalmi és kommunikációs potenciált hordoz, azonban a sikeres együttműködés alapfeltétele a projekt célrendszerének és a vállalat társadalmi felelősségvállalási stratégiájának tudatos és következetes összehangolása.

¹³ https://molujeuropaalapitvany.hu/documents/kozveteteli-lista/MUEA_2023_12_31_beszamolok.pdf (letöltve: 2024. 10. 31.)

¹⁴ <https://molujeuropaalapitvany.hu/2022-eves-besz-mol-uj-europa-a.pdf> (letöltve: 2024. 10. 31.)

¹⁵ <https://molujeuropaalapitvany.hu/muea-2021-12-31-audit-jelentes.pdf> (letöltve: 2024. 10. 31.)

¹⁶ <https://molujeuropaalapitvany.hu/hireink/oscarra-jelolik-a-tamogatasunkal-keszult-filmet> (letöltve: 2024. 10. 31.)

Köszönetnyilvánítás

A publikáció a Színház- és Filmművészetért Alapítvány támogatásával jött létre.

Irodalomjegyzék

- Ásványi K. (2012) A hazai komolyzenei CSR tevékenységek értékelése. In: Marjainé Szerényi Zs. & Podruzsik Sz. (szerk.) Fenntartható fejlődés, élhető régió, élhető települési táj. Budapesti Corvinus Egyetem, Budapest. pp. 199–213.
- Balogh Gy., Gyürey V. & Honffy P. (2004) A magyar játékfilm története a kezdetektől 1990-ig. Műszaki Könyvkiadó, Budapest.
- Braun R. (2016) Vállalati társadalmi felelősségvállalás. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Kalmár Gy. (2024) A válság mozija: a 21. századi európai rendezői film. Akadémiai doktori értekezés tézisei.
- Maslow, A. (2003) A lét pszichológiája felé. Ursus Libris, Budapest.
- Veres E. (2022) A CSR-gyakorlat vizsgálata a romániai nagy-, kis- és középvállalkozói szférában. Partium Kiadó, Nagyvárád.

Internetes források

- Béres Alapítvány (é. n.) A Béres Alapítvány. <https://www.beres.hu/felelossegvallalas/a-beres-alapitvany> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Béres Alapítvány (2020) 2019. évi beszámoló. https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2020/11/Beres_Alapitvany_a_Teljes_Eletert_Kozhasznu_Szervezet_2019_beszamoloja.pdf [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Béres Alapítvány (2021) 2020. évi beszámoló. <https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2021/05/Beres-A-2020-beszamolo.pdf> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Béres Alapítvány (2022) 2021. évi beszámoló, közhasznúsági jelentés, könyvvizsgálói jelentés. <https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2022/06/BATE-2021.evi-Beszamolo-Kozhasznusag-jelentes-Konyvvizsgaloi-jelentes-2022.05.31.pdf> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Béres Alapítvány (2023) 2022. évi beszámoló és közhasznúsági melléklet. <https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2024/06/BATE-2022.-evi-Beszamolo-es-kozhazsnusagi-melleklet.pdf> [Letöltve: 2024. 10. 31.]

- 06/BATE-2022.-evi-Beszamolo-es-kozhazsnusagi-melleklet.pdf [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Béres Alapítvány (2024) 2023. évi beszámoló és közhasznúsági melléklet. <https://www.beres.hu/wp-content/uploads/2024/06/BATE-2023.-evi-Beszamolo-es-kozhazsnusagi-melleklet.pdf> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Cimbora történet (é. n.) <https://www.cimbora.eu/cimbora-tortenet> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Magyar Táncművészeti Egyetem (é. n.) Rólunk. <https://magyartfe.hu/#rolunk> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Mol Új Európa Alapítvány (é. n.) Bemutakozás. <https://moluj-europaalapitvany.hu/rolunk/bemutakozas> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Mol Új Európa Alapítvány (é. n.) Alapító okirat. https://moluj-europaalapitvany.hu/MUEA_Alapito_0926_compressed.pdf [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Mol Új Európa Alapítvány (é. n.) Támogatási politika és szabályzat. <https://molujeuropaalapitvany.hu/muea-tamogatasi-politika-es-sz.pdf> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Mol Új Európa Alapítvány (é. n.) Oscar-díjra jelölik a támogatásunkkal készült filmet. <https://molujeuropaalapitvany.hu/hireink/oscarra-jelolik-a-tamogatasukkal-keszult-filmet> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Mol Új Európa Alapítvány (2021) 2021. december 31-i audit jelentés. <https://molujeuropaalapitvany.hu/muea-2021-12-31-audit-jelentes.pdf> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Mol Új Európa Alapítvány (2022) 2022. évi beszámoló. <https://molujeuropaalapitvany.hu/2022-eves-besz-mol-uj-europa-a.pdf> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Mol Új Európa Alapítvány (2023) 2023. évi beszámoló. https://molujeuropaalapitvany.hu/documents/kozzeteteli-lista/MUEA_2023_12_31_beszamolo.pdf [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Művészeti Szilícium-völgy (é. n.) <https://muveszetisziliciumvolgy.hu> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. (é. n.) Rólunk. <https://rolunk.szerencsejatek.hu/hu/szerencsejatek-service-nonprofit-kft> [Letöltve: 2024. 10. 31.]
- Szerencsejáték Service Nonprofit Kft. (é. n.) Alapító okirat. https://rolunk.szerencsejatek.hu/uploads/files/original/static_page/20180807152030/service-nonprofit-alapito-okirat-1.pdf [Letöltve: 2024. 10. 31.]